

**ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»**

**МАТЕРІАЛИ
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(5 листопада 2024 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
IV Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Випуск 4
5 листопада 2024 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2024 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів IV Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (5 листопада 2024 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2024. Вип. IV. 301 с.

Організаційний комітет:

Богущ А. М.	— дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
Бабчук О. Г.	— кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
Кавиліна Г. К.	— кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
Булгакова О.Ю.	— доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
Левицька М.І.	— методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

Технічне редагування матеріалів збірника — О.І. Кисельова.

<i>Новікова Н. В.</i> Психологічна характеристика міжособистісних стосунків дітей дошкільного віку.....	86
<i>Сторож В. В., Набухотна Н. М.</i> Педагогічні умови для розвитку навичок подолання агресивних проявів у дітей старшого дошкільного віку.....	92
<i>Плачкова К. М.</i> Розвиток адекватної самооцінки у дітей старшого дошкільного віку в умовах ЗДО.....	97
<i>Шевченко С. О.</i> Інтелектуальна готовність дитини до школи.....	105

Розділ II. Інноваційні методи та технології у просторі дошкільної освіти

<i>Булгакова О. Ю., Алексеєнко В. В.</i> Ігрова технологія як сучасний засіб розумового виховання дошкільників.....	111
<i>Булгакова О. Ю., Балаклєйцев О. О.</i> Наукові уявлення про розвиток творчих здібностей дітей у психолого-педагогічній літературі.....	115
<i>Булгакова О. Ю., Бойчук О. С.</i> Концепція емоційної сфери: теоретичний аналіз різних авторських підходів.....	122
<i>Булгакова О. Ю., Львов В. Ю.</i> Роль казкотерапії в розвитку емоційної сфери дошкільників: науково-практичний аспект.....	127
<i>Валлер К. М.</i> Освітньо-виховний потенціал природи у розвитку дітей від 2-4 років (на прикладі швейцарського лісового дитячого садка КлеверКідз).....	133
<i>Ковиліна В. Г., Довбиш М.-Н. О.</i> Інноваційні методи як засіб естетичного розвитку в закладах дошкільної освіти.....	143
<i>Кримова Н. О., Салагор О. С.</i> Педагогічні умови формування соціальної компетентності дошкільників в умовах дистанційного навчання.....	149
<i>Найда Р. Г., Димитрова К. І.</i> Впровадження педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського у сучасну дошкільну освіту: перспективи та виклики.....	155

ностика : навч. посіб. Луцьк : РВВ «Вежа» ВНУ ім. Лесі Українки, 2008. 188 с.

8. Кочарян О.С., Півень М.А. Емоційна зрілість особистості: дослідження феномену. *Збірник наукових праць. Психологічні науки*. 2012. Вип. 9. С. 140–144.

9. Кулагіна І. Ю. Вікова психологія. Розвиток дитини від народження до 17 років : навч. посібник. Харків : Педагогіка, 2008. 301 с.

10. Лавренова М. Казка як ефективний засіб збагачення морального досвіду дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. *Актуальні проблеми сучасної дошкільної освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*. (26 жовтня 2017 р., Мукачєво). С. 75-77.

11. Молодушкіна І. Загадковий світ емоцій. Розвиток емоційної сфери дошкільників. Харків: Основа. 2011. 207 с.

12. Піроженко Т. О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 152 с.

РОЛЬ КАЗКОТЕРАПІЇ В РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДОШКІЛЬНИКІВ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Д.психол.н., проф. О. Ю. Булгакова
Магістрант В. Ю. Львов

У сучасних умовах дошкільна освіта приділяє значну увагу розвитку емоційної сфери дітей, оскільки емоції відіграють ключову роль у формуванні особистості. Емоційний інтелект визначає здатність дитини до спілкування, саморегуляції та соціальної адаптації. У цьому контексті казкотерапія постає як ефективний інструмент, що дозволяє дітям не лише засвоювати моральні норми, але й краще усвідомлювати та контролювати свої емоції. Казки, як культурний феномен, споконвіку використовувались для передачі дос-

віду, формування світогляду та розв'язання внутрішніх конфліктів.

Мета дослідження полягає у визначенні впливу казкотерапії як засобу розвитку емоційної сфери у дітей дошкільного віку та обґрунтуванні її ефективності для формування емпатії, саморегуляції та інших важливих емоційних складових.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні аспекти впливу казкотерапії на розвиток емоційного інтелекту.
2. Визначити основні етапи розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку.
3. Оцінити ефективність застосування казкотерапії у виховному процесі.
4. Розробити практичні рекомендації для педагогів щодо використання казкотерапії в освітніх закладах.

Емоційний розвиток дошкільників є невід'ємною складовою їх загального розвитку. Згідно з віковими особливостями, діти цього періоду починають активно взаємодіяти з оточуючим світом, формувати свій світогляд, накопичувати емоційний досвід. Важливою частиною цього процесу є здатність до емпатії, співчуття та саморегуляції, що зумовлює успішність соціальної адаптації в подальшому житті.

Казкотерапія, як метод психотерапії, дає можливість дитині через персонажів казок усвідомлювати власні емоції, навчитися їх висловлювати та управляти ними. У процесі казкотерапії відбувається ідентифікація дитини з казковим героєм, що дозволяє дитині переносити емоційний досвід на реальне життя та вирішувати внутрішні конфлікти.

У контексті українського законодавства щодо дошкільної освіти особлива увага приділяється гармонійному розвитку особистості дитини, зокрема її емоційної сфери. Згідно з Законом України «Про дошкільну освіту», виховання має забезпечувати розвиток особистості, вільне вираження нею своїх почуттів та емоцій [3].

Базовий компонент дошкільної освіти акцентує увагу на формуванні емоційної компетентності, включаючи здатність до співпереживання, емпатії та самоконтролю. У розділі Базового компонента дошкільної освіти, присвяченому емоційно-ціннісному розвитку, підкреслюється важливість створення умов для гармонійного розвитку емоційної сфери дітей. Казкотерапія, як один із засобів, сприяє формуванню цієї компетентності через емоційно-ціннісний діалог між вихователем та дитиною [1].

Л. Шик підкреслював, що емоційний розвиток дітей відбувається через соціальну взаємодію, а казки відіграють значну роль у цьому процесі. Казки є своєрідним інструментом для розвитку вищих психічних функцій дитини, таких як мислення, мовлення і пам'ять. Однак, найважливіша роль казок полягає в їхньому впливі на соціальне і емоційне становлення дитини. Казкові сюжети створюють можливість для дітей розвивати уяву, співпереживання, а також формувати власні моральні цінності. Казки допомагають дітям не тільки зрозуміти світ навколо, але й вибудувати свої внутрішні емоційні та соціальні моделі поведінки [9].

Гра та казка тісно пов'язані, оскільки обидві форми діяльності допомагають дітям моделювати соціальні відносини та взаємодію з іншими. Казкові образи дозволяють дитині з одного боку відчувати себе учасником подій, а з іншого — дистанціюватися від реальних ситуацій і пережити їх в безпечному середовищі. Це дає змогу формувати вміння контролювати свої емоції, регулювати поведінку та аналізувати взаємодію з іншими дітьми та дорослими.

На думку М. Мушкевич, казкові сюжети, персонажі та символи є відображенням колективного несвідомого, яке містить спільні для всіх людей образи й ідеї. Через казкові архетипи діти можуть досягти базові життєві концепції, такі як добро і зло, справедливість, дружба, любов та страх. Для дитини казка стає способом не лише розуміння цих абстрактних категорій, але й можливістю знайти вихід із власних

внутрішніх конфліктів [7].

Куцин Е. вважав, що казки є першими життєвими історіями, які формують базові моделі поведінки дитини. Він підкреслював, що дитина може підсвідомо обирати ту чи іншу модель поведінки, орієнтуючись на казкові сюжети, які вона засвоїла в дитинстві. Розуміння таких життєвих сценаріїв може допомогти в психотерапевтичній роботі з дорослими, щоб змінити їхні патерни поведінки [4].

Г. Локарева вважала, що казки мають величезний потенціал для роботи з емоціями дітей, оскільки вони дозволяють дітям не тільки переживати, але й розуміти свої емоційні стани. Особливо важливим є те, що в процесі казкотерапії дитина може безпечно проживати складні емоційні ситуації, ідентифікуючи себе з головними героями. За її думкою, казкотерапія допомагає дітям розвивати емоційний інтелект, усвідомлювати свої почуття та навчатися регулювати їх у майбутньому [5].

І. Данилюк відзначав важливість спільної символічної системи казок у психотерапевтичній практиці. Він вважав, що казки створюють спільну мову для психолога та дитини, через яку можна глибше зрозуміти внутрішні конфлікти й переживання. За його словами, казкові символи допомагають дитині створювати асоціативні зв'язки, які сприяють вирішенню психологічних проблем [2].

І. Садова досліджувала казкотерапію з точки зору її педагогічного впливу. Вона зазначала, що казки є універсальним засобом передачі моральних норм і цінностей. Казкотерапія може бути використана не лише для розвитку емоційної сфери дітей, але й для навчання їх правильної соціальної поведінки. Казки дають можливість дітям переживати й аналізувати життєві ситуації, вчитися відповідати на соціальні виклики та знаходити конструктивні рішення [8].

Л. Магдисюк, Р. Федоренко, М. Замелюк акцентували увагу на театральних методах казкотерапії, які дозволяють дітям краще виразити свої емоції через драматичні ігри. Во-

ни зазначали, що інсценування казкових сюжетів допомагає дітям розкрити їхні внутрішні почуття, полегшити емоційну напругу та розвинути вміння адекватно висловлювати свої емоції в соціальному середовищі. Такий підхід дає можливість дітям практикувати емоційну регуляцію в безпечній і творчій обстановці, що позитивно впливає на їх соціальну адаптацію [6].

Казкотерапія як метод розвитку емоційної сфери дошкільників виявилася ефективним інструментом формування важливих емоційних та соціальних навичок у дітей. Дослідження та аналіз казок через психотерапевтичну призму показали, що цей метод сприяє глибшому розумінню дітьми своїх емоцій, дозволяє опановувати нові способи їх вираження та регулювання, а також створює безпечне середовище для моделювання складних життєвих ситуацій.

Попри значний внесок казкотерапії в розвиток емоційної сфери дошкільників, існує багато напрямків для подальшого вивчення цієї методики:

1. Розробка диференційованих програм казкотерапії для дітей з різними емоційними та поведінковими проблемами.
2. Дослідження взаємозв'язку між казкотерапією та когнітивним розвитком.
3. Порівняльне дослідження казкотерапії з іншими методами психотерапії.
4. Використання казкотерапії для розвитку емоційного інтелекту у дітей з особливими освітніми потребами.

Розвиток казкотерапії як психологічного методу є перспективним напрямом досліджень, який має великий потенціал для застосування в освітніх, психологічних і терапевтичних контекстах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Державний стандарт дошкільної освіти. Нова редакція: затв. наказом М-

ва освіти і науки України від 12 січн. 2021 р. № 33. / наук. кер. Піроженко Т. О. та ін. Київ, 2021. 37 с.

2. Данилюк І.В. Казкотерапія як метод психологічного впливу на особистість. *Психологічний час опис*. 2019. Т. 5, № 6. С. 161-173.

3. Закон України «Про дошкільну освіту»: Закон України від 31 берез. 2023 р. № 2628-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2628-14#Text> (дата звернення: 07.04.24).

4. Куцин Е.К. Казкотерапія в естетичному становленні дитини з вадами мовленнєвого розвитку. *Педагогіка та психологія : наук. вісник Мукачівського державного університету*. 2019. Вип. 2(2). С. 57-60.

5. Локарева Г.В. Казкотерапія в підготовці соціальних педагогів до професійної діяльності: теорія і практика : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 415 с.

6. Магдисюк Л.І. Федоренко Р.П. Замелюк М.І. Казкотерапія в психологічному консультуванні дітей та дорослих : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 152 с.

7. Мушкевич М.І. Казкотерапія як метод психологічного супроводу сімей із проблемною дитиною. *Психологічні перспективи*. 2019. Вип. 33. С. 205-220.

8. Садова І. Казкотерапія – сучасний метод роботи з дітьми, які мають особливі потреби. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. № 11. С. 293-298.

9. Шик Л. Казкотерапія в роботі з дошкільниками. Київ : Основа. 2010. 240 с.